

TARIM EKONOMİSİ

“Talep ve Arz”

Doç.Dr. Çağatay YILDIRIM

2025

Piyasa Ekonomisi;

Yatırım, üretim ve dağıtım ile ilgili kararların arz ve talebe dayalı olduğu, mal ve hizmet fiyatlarının serbest fiyat sistemi içinde belirlendiği ekonomidir.

İÇERİK

1. Talep
2. Arz
3. Piyasa Dengesi

1. TALEP

- Hangi ihtiyaçların karşılanması gereği ile ilgili bir karar Bir şey talep ediyorsanız;
 - Onu istiyorsunuzdur
 - Onu satın almak için gerekli bir güce sahipsinizdir
 - Onu satın almak için belirli bir plan yapmışsunızdır

1.1. Talep Miktarı

- Verilen bir zaman diliminde belirli bir fiyattan tüketicilerin satın almayı planladıkları mal ve hizmet miktarıdır
 - Talep miktarının gerçekten satın alınacak miktarla aynı olması şart değildir
 - Talep miktarı birim zamandaki miktar olarak ölçülür
 - Bir tüketicinin günde bir fincan kahve tükettiğini varsayıalım
 - Talep miktarı günde 1 fincan, haftada 7 fincan, yılda 365 fincan kahve olarak da ifade edilebilir. Belli bir zaman dilimi ifade edilmediğinde talep edilen miktarın az veya çok olduğu netlik kazanmaz

1.2. Talebi Belirleyen Faktörler

- Malın fiyatındaki değişiklik (Talep kanunu)
- Talebi etkileyen unsurlardaki değişiklik
 - Gelir veya refah etkisi
 - İkame malların fiyatı
 - Tamamlayıcı malların fiyatı
 - Nüfus
 - Zevk ve Alışkanlıklar

1.2.1. Talep kanunu (1)

- **Talep**, bir malın farklı fiyatı ile bu fiyattan talep edilen miktarları arasındaki ilişkilerin tümü
- **Talep edilen miktar**, talep eğrisi üzerindeki bir noktayı ifade eder
 - Belli bir fiyattan talep edilen mal miktarıdır

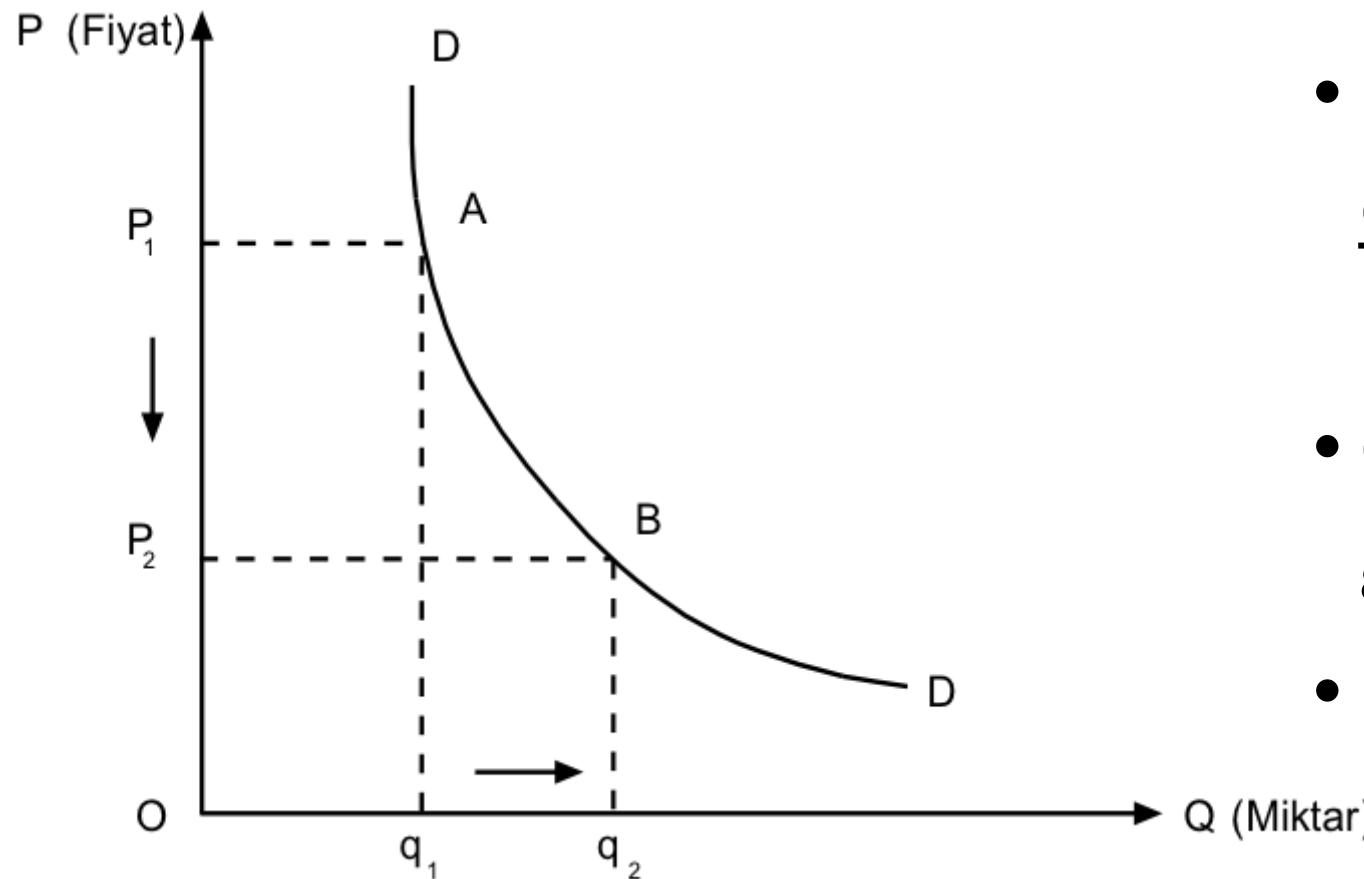

1.2.1. Talep kanunu (2)

- Diğer şartlar aynı kaldığında, bir malın fiyatı arttıkça, talep edilen miktar azalır, fiyat azaldıkça talep edilen miktar artar Nedeni;
 - **İkame etkisi:** Her mal benzersizdir fakat, yerine kullanılabilecek (ikame edilebilecek) mallar mevcuttur
 - Fiyatı artan ürün yerine ikamesine olan talep artar
 - **Gelir etkisi:** Diğer şartlardan sabitken, bir malın artan fiyatı bütçeden daha fazla pay alacak olması nedeniyle tüketimini düşürür

Talep eğrisi

- Fiyattaki değişimin etkisi eğri üzerinde kaymaya neden olur
- Ödeme istekliliği ve gücünü gösterir
- Eğim negatif
 - Fiyat düşünce talep edilen miktar artar

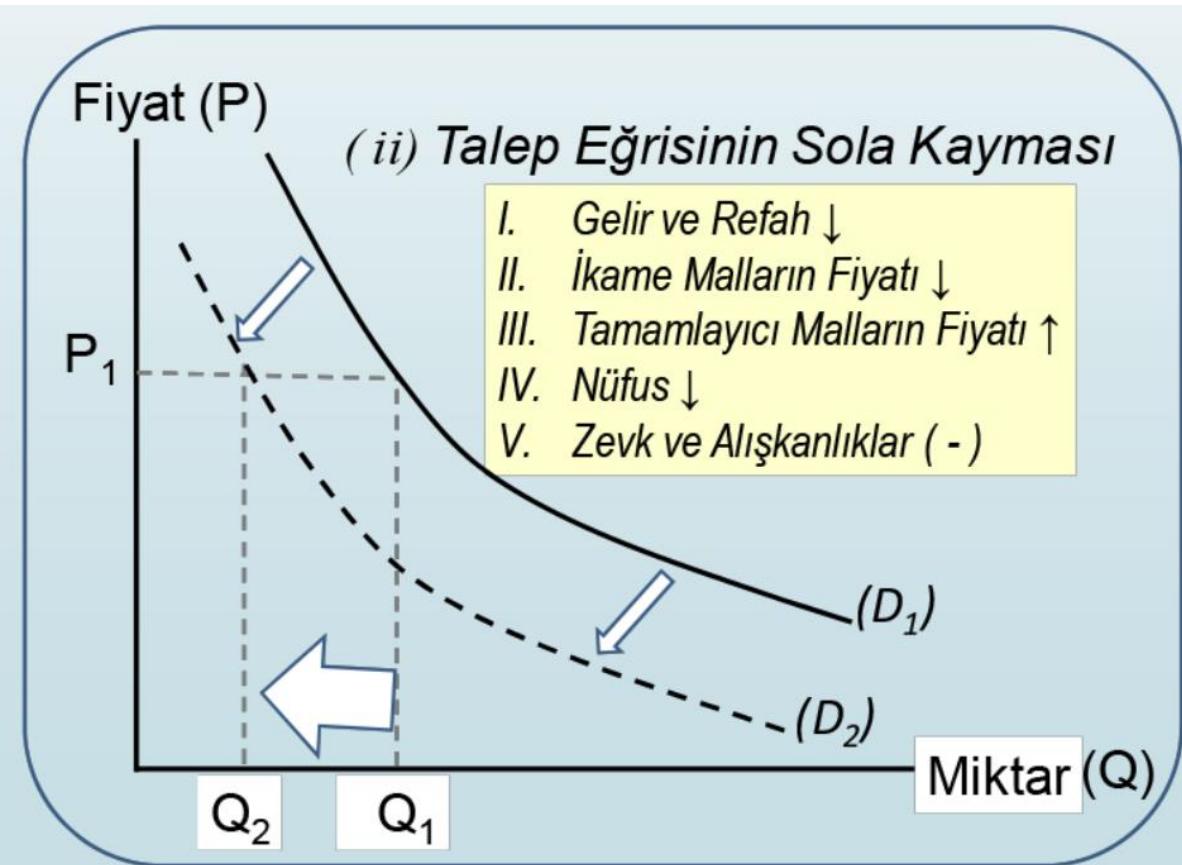
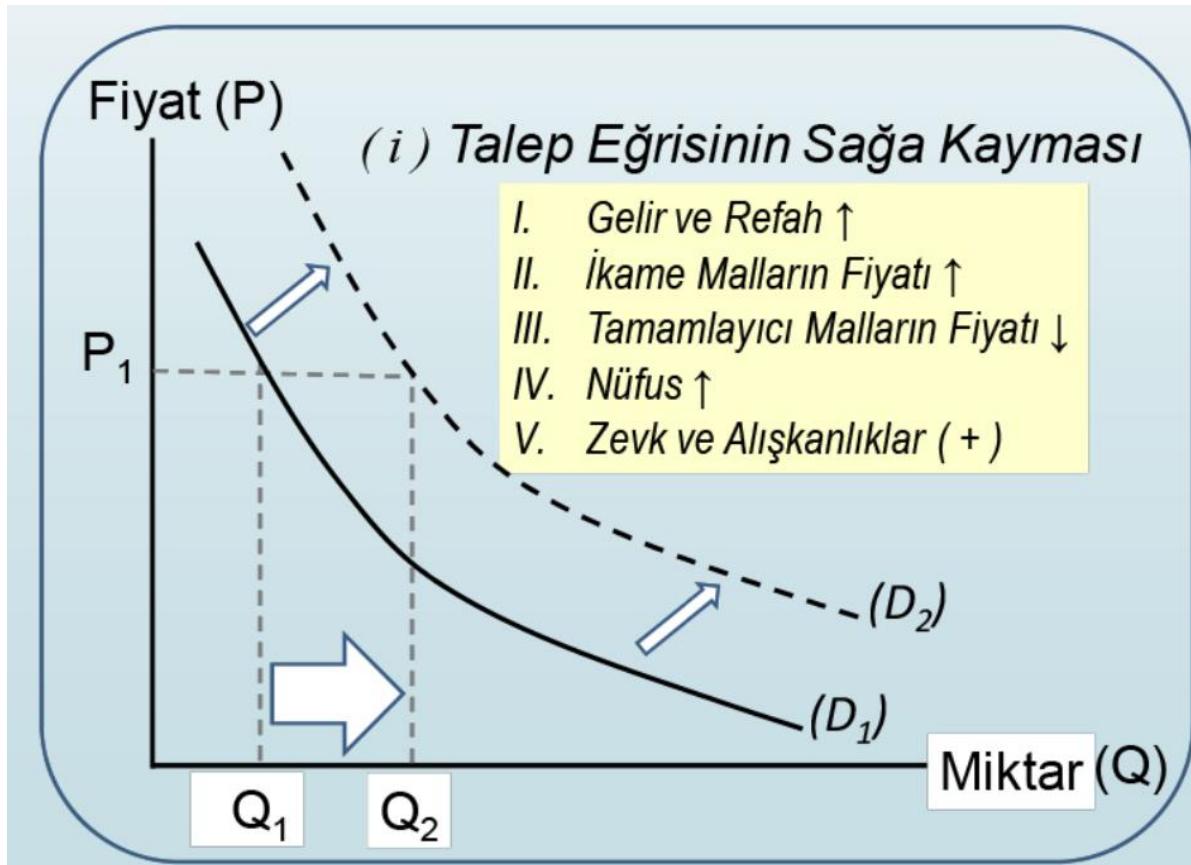
1.2.2. Talebi etkileyen unsurlardaki değişim

- Gelir veya refah etkisi
- İkame malların fiyatı: Bir malın yerine kullanılabilcek mallar (tereyağı-margarin)
- Tamamlayıcı malların fiyatı: Birlikte kullanılan mallar (otomobil-benzin)
- Nüfus
- Zevk ve Alışkanlıklar

Talep eğrisi

- Talebi etkileyen faktörlerdeki değişiklik eğrinin kaymasına neden olur

2. ARZ

- Bir işletmenin bir mal veya hizmeti satışa sunması

Bir firma bir şeyi arz ediyorsa;

- O malı üretmek için gerekli kaynaklara ve teknolojiye sahiptir
- Bu malın üretiminden kâr edebilir
- O malı üretmek ve satmak için belirli bir plan yapmıştır

2.1. Arz Miktarı

- Belirli bir fiyatından verilen zaman periyodu içerisinde üreticilerin satmayı planladıkları mal ve hizmet miktarıdır
 - Arz edilen miktarının satın alınan miktarla aynı olması şart değildir
 - Arz miktarı birim zamandaki miktar olarak ölçülür
 - TOGG şirketinin günde 1.000 otomobil ürettiğini varsayıyalım
 - Arz edilen otomobil miktarı günde 1.000, haftada 7.000, yılda 365.000 adet olarak da ifade edilebilir. Belli bir zaman dilimi ifade edilmediğinde arz miktarının az veya çok olduğu netlik kazanmaz

2.2. Arzı Belirleyen Faktörler

- Malın fiyatındaki değişiklik (Arz kanunu)
- Arzı etkileyen unsurlardaki değişiklik
 - Girdi fiyatları
 - Teknoloji düzeyi
 - Arz edenlerin (işletme) sayısı
 - Üretilen ilgili malların fiyatları
 - Geleceğe yönelik fiyat bekłentileri

2.2.1. Arz kanunu (1)

- **Arz**, bir malın farklı fiyatı ile bu fiyatattan arz edilen miktarları arasındaki ilişkilerin tümü
- **Arz edilen miktar**, arz eğrisi üzerindeki bir noktayı ifade eder
 - Belli bir fiyatattan arz edilen mal miktarı

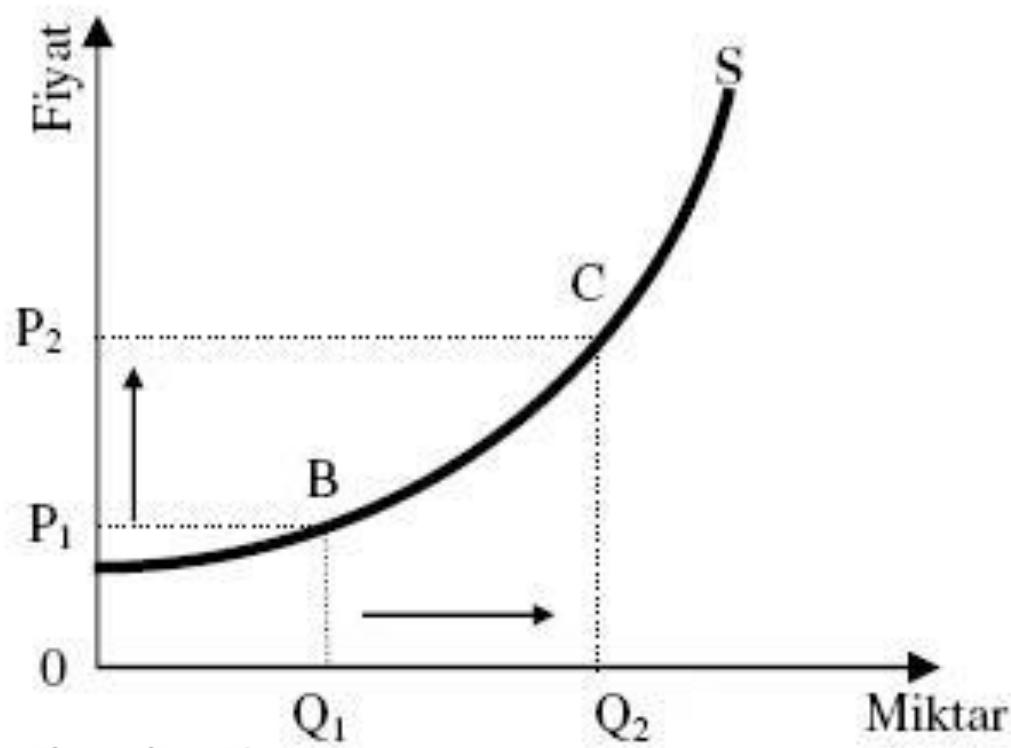

2.2.1. Arz kanunu (2)

- Diğer şartlar aynı kaldığında, bir malın fiyatı arttıkça, arz edilen miktar artar, fiyat azaldıkça arz edilen miktar azalır Nedeni;
 - Herhangi bir malın üretim miktarı arttığında, üretilen malın marginal masrafı artar
 - Eğer bir malın fiyatı, marginal masrafı karşılamıyorsa o mal üretilmeye demez.
 - Ancak bir malın fiyatı artarsa, diğer şartlar aynı kalmak şartıyla, üreticiler karşı karşıya kaldıkları daha yüksek marginal masrafla üretimlerini artırmak isterler. Daha yüksek fiyat, arz edilen miktarı artırır.

Arz eğrisi

- Fiyattaki değişimin etkisi eğri üzerinde kaymaya neden olur
- Eğim pozitiftir
 - Fiyat artınca arz edilen miktar artar

2.2.2. Arzı etkileyen unsurlardaki değişim (1)

- **Girdi fiyatı:** Bir malın üretiminde kullanılan bir girdinin fiyatı düşüğünde maliyetler azalır ve kar artar, kar artışı arzı artırır, arz eğrisi sağa kayar.
- **Teknoloji Düzeyi:** Maliyetleri düşüren herhangi bir teknolojik yenilik kararı artıracagından, arz miktarının artmasına neden olur. Yeni teknoloji arz eğrisini sağa kaydırır
- **Arz edenlerin (işletme) sayısı:** Piyasadaki firma sayısı arttıkça arz eğrisi sağa kayar

2.2.2. Arzı etkileyen unsurlardaki değişim (2)

- **İlgili malların fiyatı**

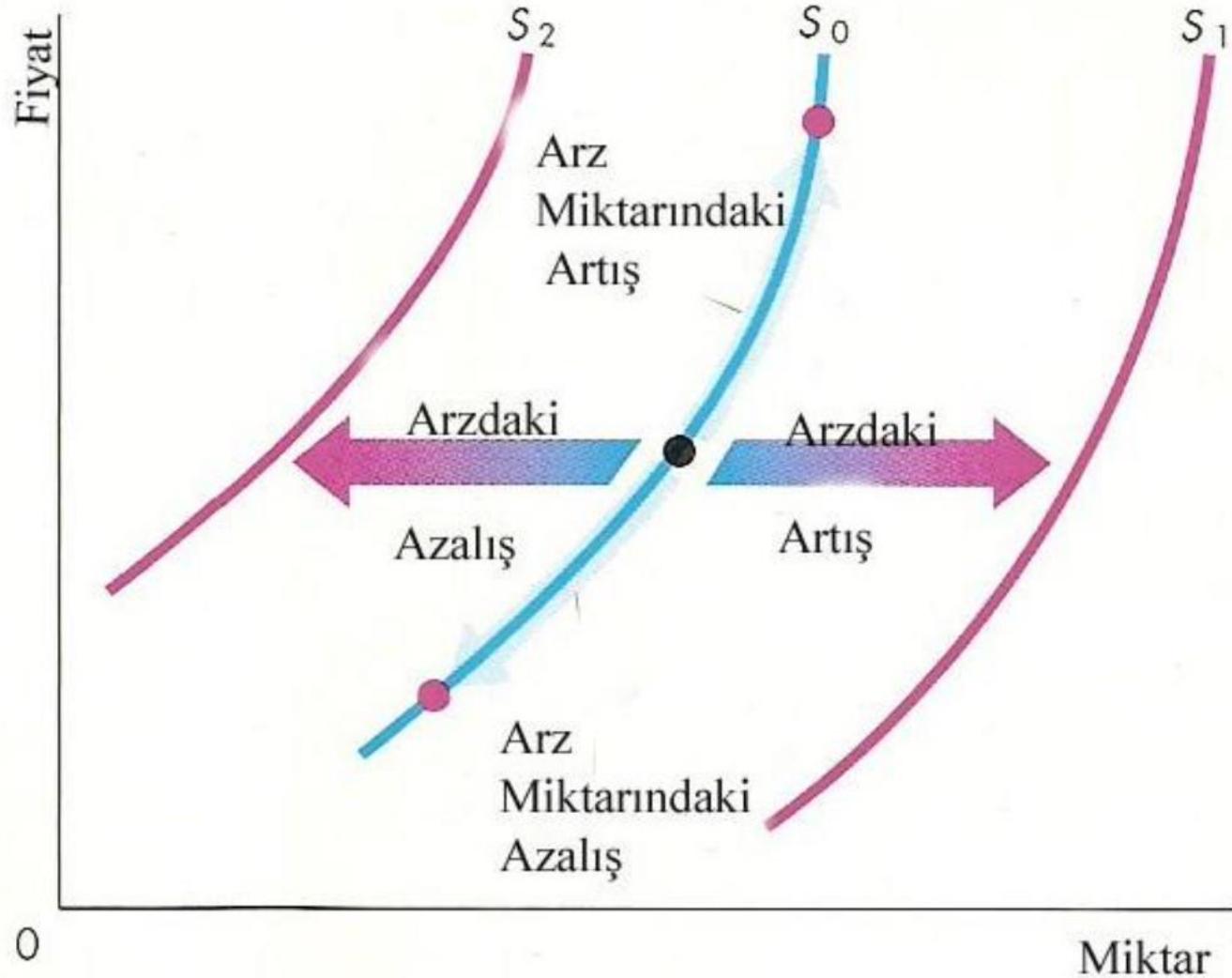
- **Birlikte üretilen malların fiyatı:** Asıl ürünün fiyatındaki artış yan ürünlerin arzını artırır. Kırmızı et fiyatı artarsa, sığır derisi arzı artar, arz eğrisi sağa kayar.

- **Rakip malların fiyatı:** Aynı kaynaklar kullanılarak üretilebilen mallar. DVD'deki fiyatı artışı, CD arzını azaltır, CD'nin arz eğrisi sola kayar.

- **Geleceğe yönelik fiyat beklenileri:** Bir malın gelecekte fiyatının artması bekleniyorsa gelecekte o malın satışından sağlanacak gelir, şimdikinden daha fazla olacağından, ürün satılmaz. Şimdiki arz azalır (eğri sola kayar).

Arz eğrisi

- Arzı etkileyen faktörlerdeki değişiklik eğrinin kaymasına neden olur

3. PİYASA DENGESİ (1)

- Piyasa dengeye doğru hareket eder. Çünkü;
 - Fiyat, satın alma ve satış planlarını düzenler
 - Planların gerçekleşmemesi durumunda fiyat ayarlaması yapılır
- **Piyasa dengesi:** Alıcı ve satıcının planlarının dengelenmesi
- **Denge fiyatı:** Talep ve arz miktarının eşit olduğu durumdaki fiyat
- **Denge miktarı:** Denge fiyatından satın alınan ve satılan mal miktarı

3. PİYASA DENGESİ (2)

- Fiyat denge noktasından yüksek olduğunda arz edilen miktar talep edilen miktarдан fazla olacak ve arz fazlası oluşacaktır.
- Fiyat denge noktasının altında olduğunda ise talep edilen miktar arz edilen miktarдан fazla olacak ve talep fazlası oluşacaktır.
- Her iki durumda da piyasada denge olmayacağı.

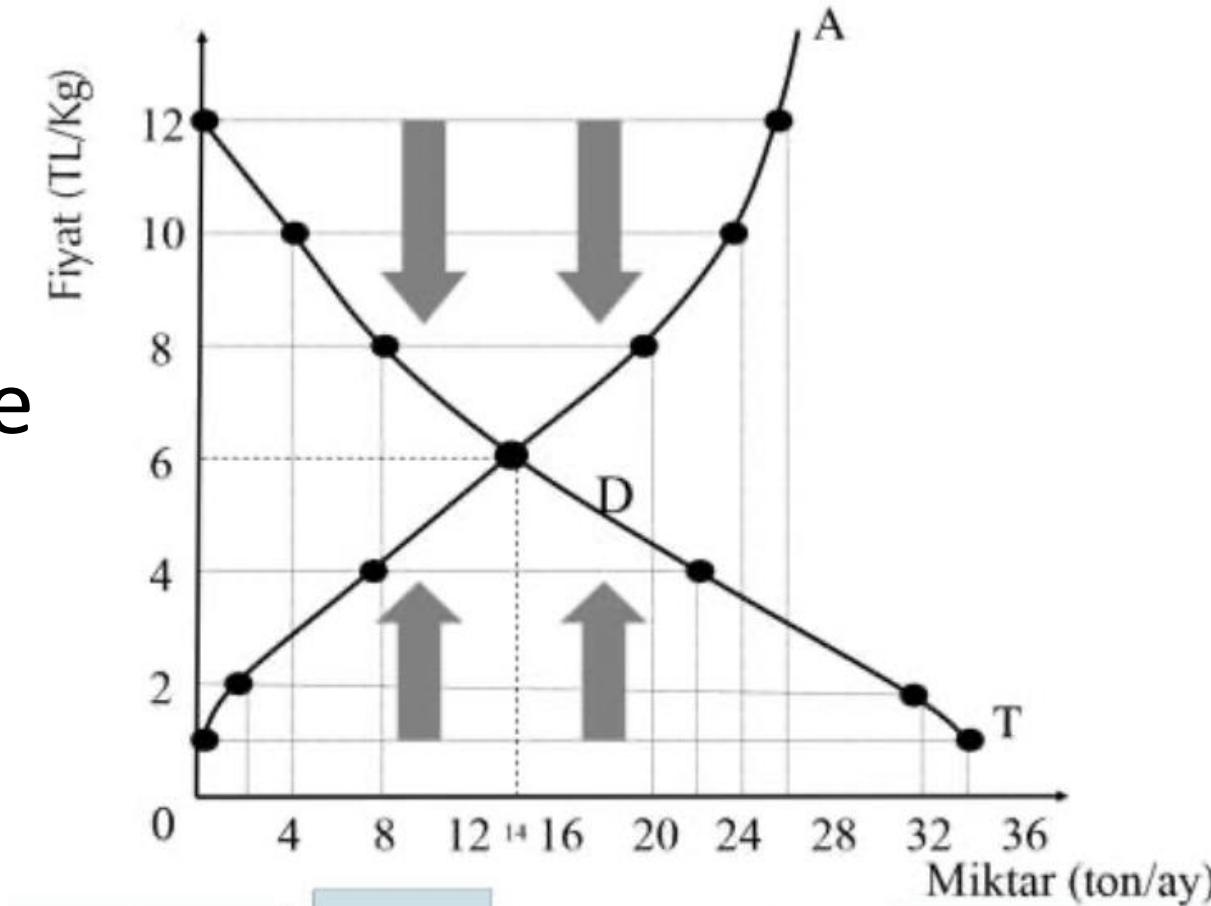
Arz, Talep Fazlası ve Denge (Tablo)

Fiyat (TL)	Arz Edilen Toplam Miktar (ton)	Talep Edilen Toplam Miktar (ton)	Arz ve Talep Fazlası	Fiyatın Eğilimi
12	26	0	+26 Arz fazla	Düşme
10	24	4	+20 Arz fazla	Düşme
8	20	8	+12 Arz fazla	Düşme
6	14	14	0	Denge
4	8	22	-14 Talep fazla	Yükselme
2	2	32	-30 Talep fazla	Yükselme
1	0	34	-34 Talep fazla	Yükselme

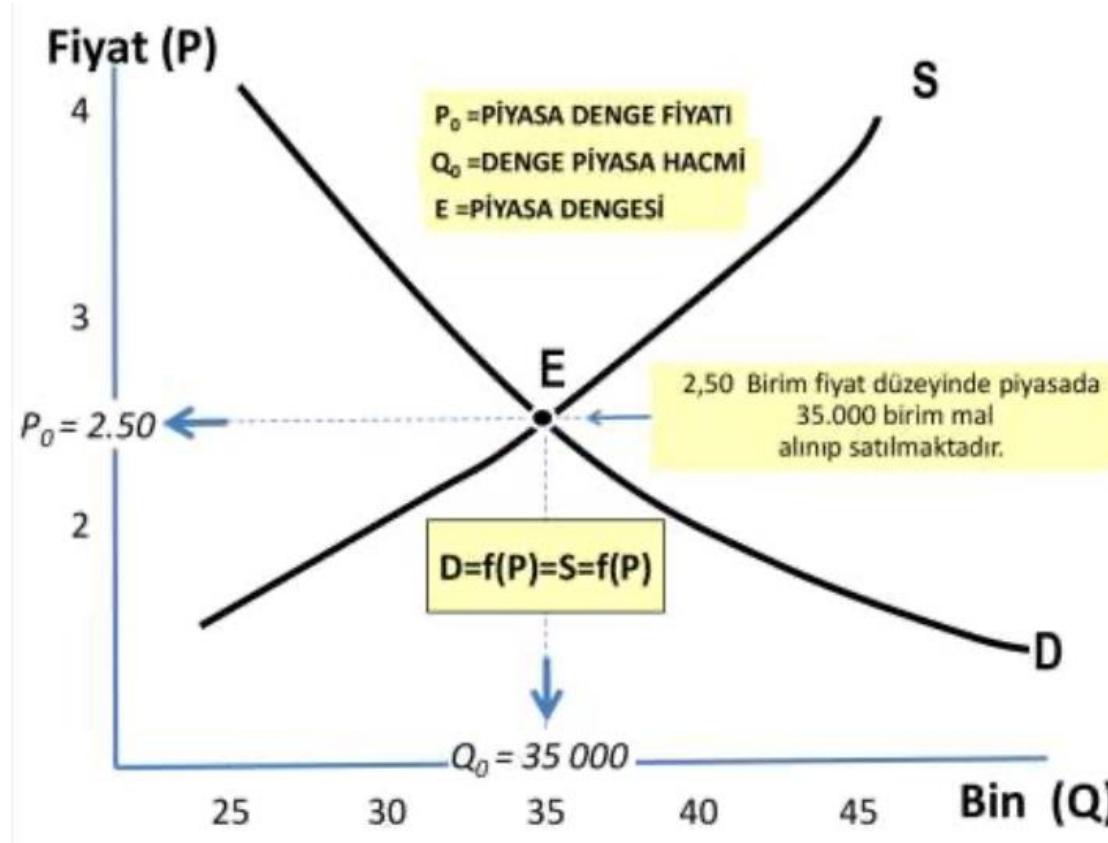
Arz, Talep Fazlası ve Denge (Grafik)

- A (S): Arz
- T (D): Talep
- D (E): Denge

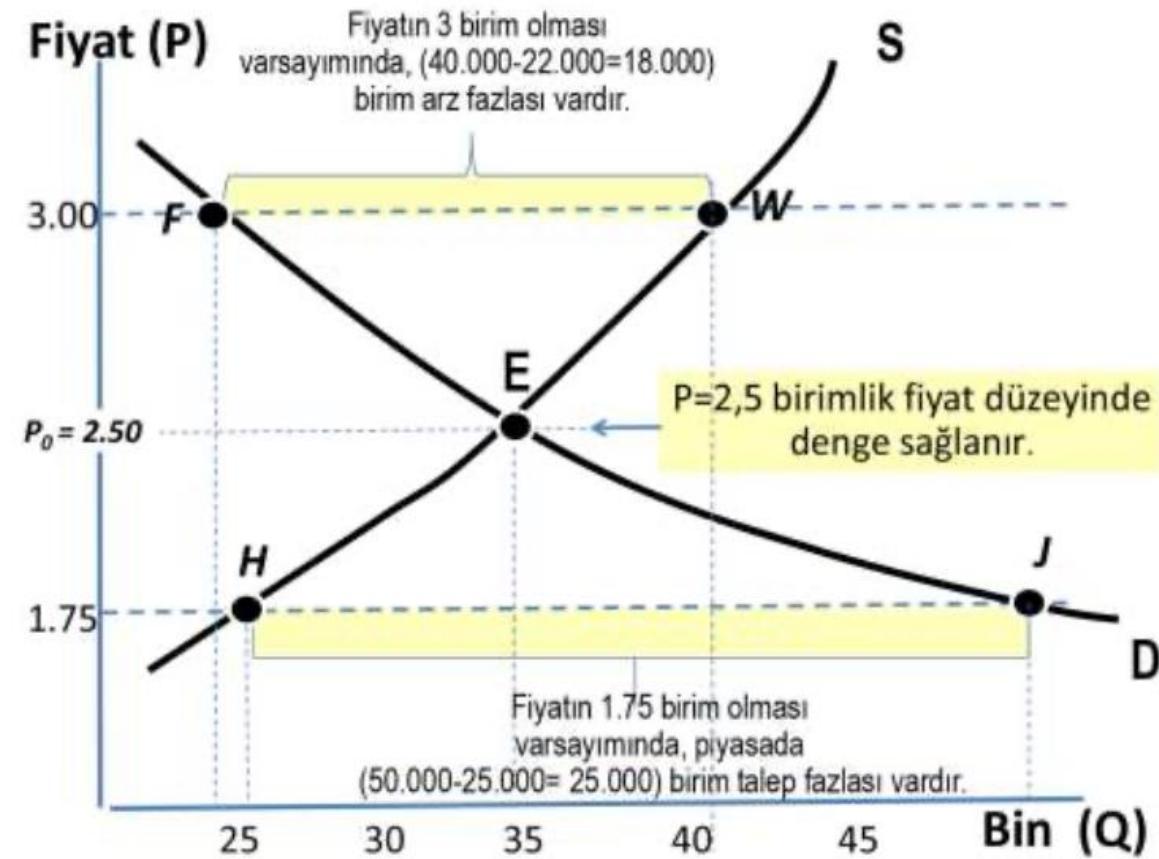
Arz, Talep Fazlası ve Denge (Grafik)

- A (S): Arz
- T (D): Talep
- D (E): Denge

Arz, Talep Fazlası ve Denge (Grafik)

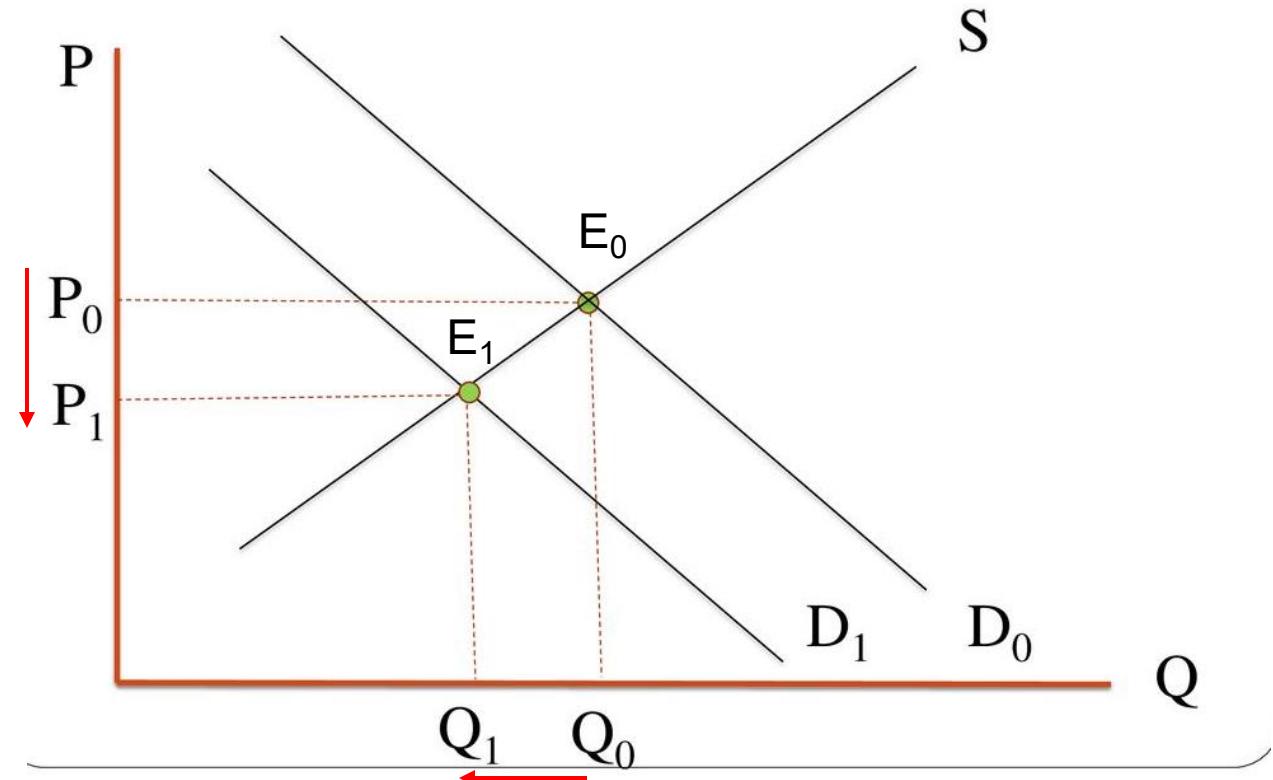
- A (S): Arz
- T (D): Talep
- D (E): Denge
- Arz fazlası fiyatları düşüre zorlar
- Talep fazlası fiyatları artıra zorlar

Denge Noktası ve Talepteki Değişme

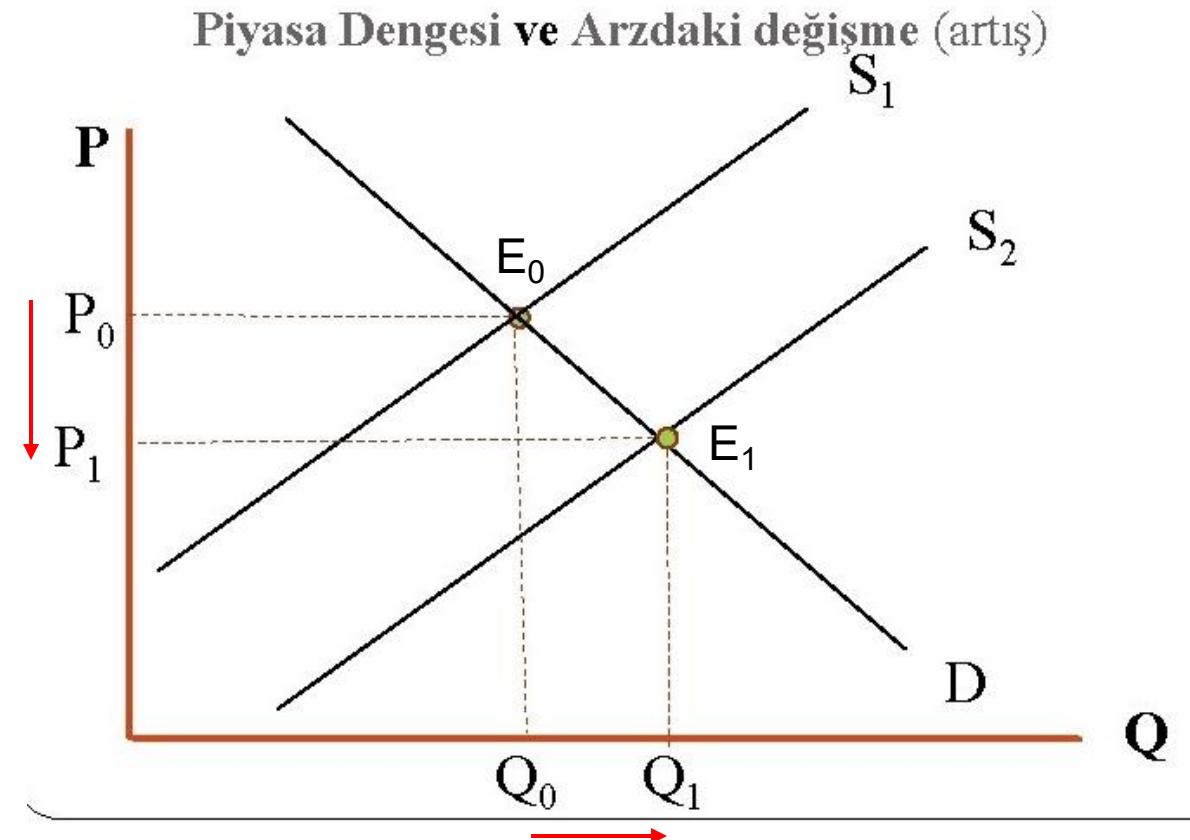
- Denge noktası E_0
- Talep miktarı Q_0 'den Q_1 'e düştü (azaldı)
- Fiyat P_1 'e düşer
- Yeni denge noktası E_1

Piyasa Dengesi ve Talepteki değişme (azalış)

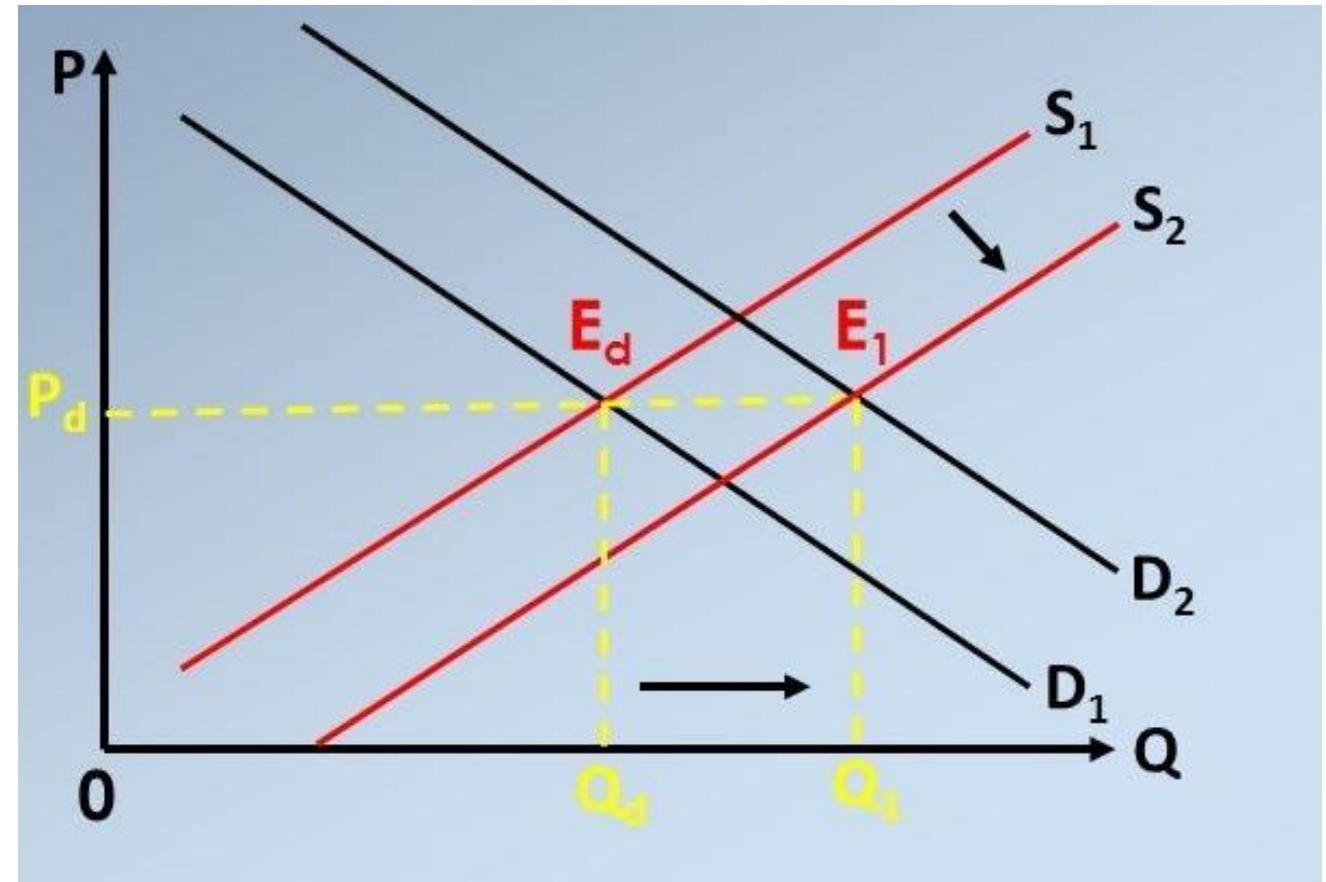
Denge Noktası ve Arzdaki Değişme

- Denge noktası E_0
- Arz Q_0 'den Q_1 'e yükseldi (arttı)
- Fiyat P_1 'e düşer
- Yeni denge noktası E_1

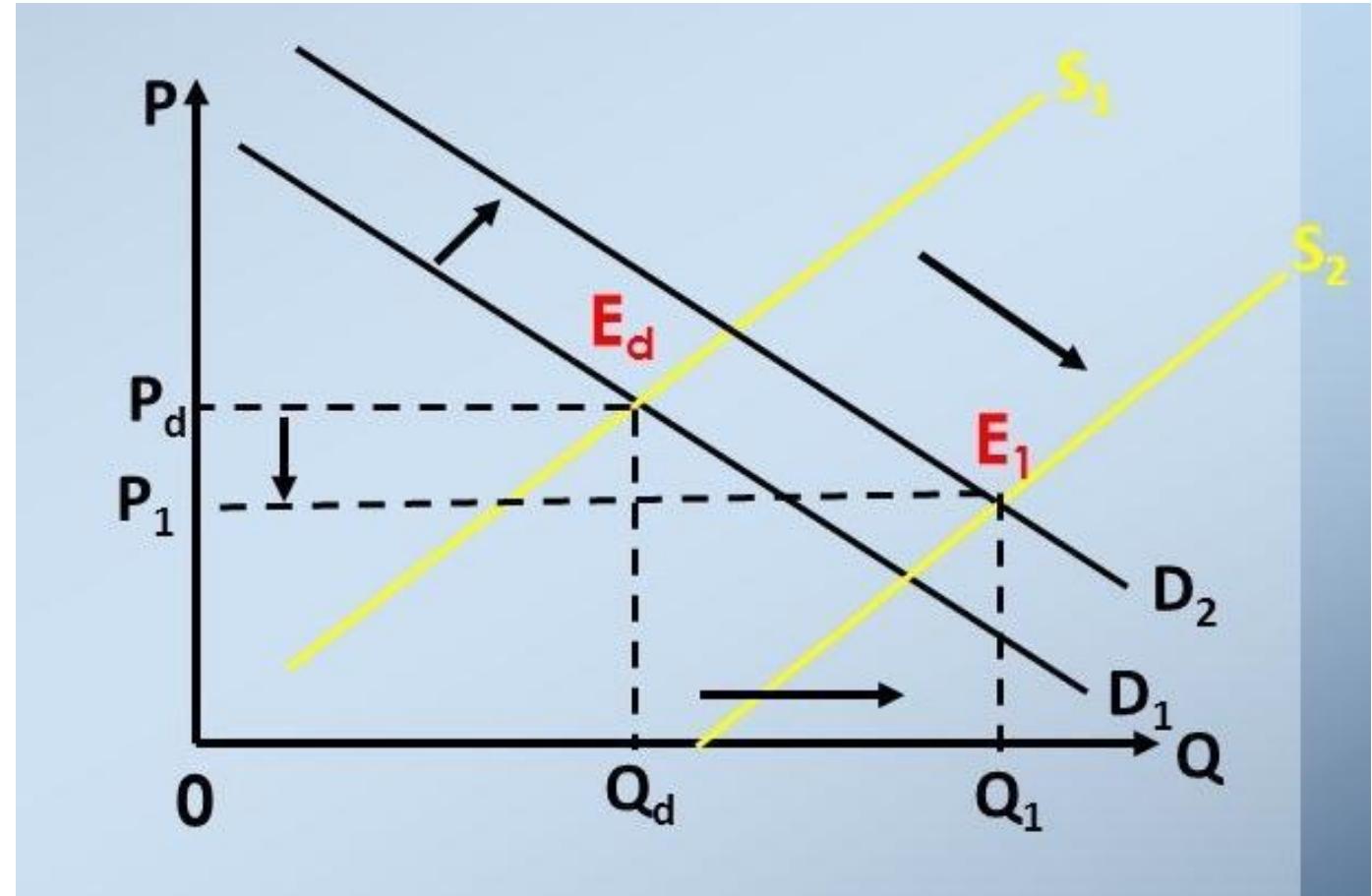
Talep ve Arzin Birlikte Değişimi

- Talep ve arz birlikte ve eşit artarsa miktar artar. Fiyat ise artar, azalır veya sabit kalır
- Talep ve arz birlikte ve eşit azalıyorsa miktar azalır. Fiyat ise artar, azalır veya sabit kalır

Talep ve Arzin Birlikte Değişimi

- Talep ve arz birlikte artarken, arz talepten daha fazla artarsa fiyat düşer, miktar artar

Talep ve Arzin Zıt Değişimi

- Talep azalıp arz arttığında fiyat düşer. Miktar ise artar, azalır veya sabit kalır
- Talep artıp arz azaldığında fiyat artar. Miktar ise artar, azalır veya sabit kalır

